

РЕЦЕНЗІЯ

рецензента доктора економічних наук, професора

АНДРЕЄВОЇ Наталі Миколаївни

на дисертаційну роботу

ВЕРНІГОВОЇ Наталії Валеріївни

на тему: «Організаційно-економічне забезпечення сталого розвитку міських парків», подану на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка»

Актуальність обраної теми дослідження та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Сучасні умови щодо необхідності інтеграції України в європейський простір та виклики повоєнної відбудови вимагають чіткого розподілу пріоритетів між різними економічними сферами та виділення пріоритетів у кожній з галузей народного господарства, зокрема виділення сфери розвитку міських парків та зелених зон міст в окрему економічну галузь дозволяє більш широко розглядати основні засади їх організаційно-економічного забезпечення – з врахуванням пріоритетів розвитку міських парків та їх ролі у суспільно-економічному житті. Проблема організаційно-економічного забезпечення сталого розвитку міських парків в умовах повоєнного відновлення України стосується як його теоретичного підґрунтя, так і практичного застосування, що зумовлює необхідність подальших досліджень методичних підходів щодо оцінки збитків, яких зазнали міські парки внаслідок військових дій, так і визначення неефективних норм в даній сфері, які заважають досягненню сталого розвитку міських парків. У цьому контексті тематична спрямованість дисертації є актуальною, а її результати можуть бути корисними для використання в процесі вдосконалення організаційно-економічного устрою розвитку міських парків для сприяння сталого розвитку міст в цілому.

Таким чином, необхідність поліпшення теоретичних і методичних засад вдосконалення організаційно-економічного забезпечення розвитку міських парків

КАНЦЕЛЯРІЯ		
Вхід. №	379	
№	12	2023 р.

у контексті сталості, а також вдосконалення методичних підходів до оцінки збитків, яких зазнали міські парки саме внаслідок військових дій, об'єктивно підвищує актуальність теми дисертаційної роботи Вернігорової Н. В. та підтверджує її відповідність пріоритетним напрямам наукових досліджень.

Актуальність тематики, мети та поставлених завдань дисертації відповідає планам наукових досліджень ДУ «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України». Положення дисертації отримані в процесі досліджень автора за держбюджетними темами: «Інклюзивність економіки вражень в природокористуванні» (2019-2021 рр., № ДР 0119U000229) є актуальними, зокрема автором обґрунтовано інституціональні чинники інклюзивності економіки вражень у межах використання природних парків та проведено дослідження чинників сприятливих та негативних вражень від міських парків на основі даних соціологічного опитування; «Управління природними активами на засадах блакитного зростання» (2022 – 2024 рр., № ДР 0122U000738), де автором обґрунтовано тенденції і чинники повоєнного розвитку міських парків і зелених зон, а також за допомогою методу картування проведено аналіз організаційно-економічного забезпечення використання екосистемних активів міських парків та їх доступності на прикладі міста Одеси.

Дисертація виконана у відповідності з актуальними напрямками розвитку держави, які викладено в: Указі Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року», від 30.09.2019; Законі України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій», від 09.07.2022, № 2389-IX; Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року (Закон України від 07.12.2016, № 932-2016-р), а також у контексті Плану відновлення України, представленому на конференції в місті Лугано у 2022 році.

Таким чином, тематика дисертації та викладені пропозиції й висновки є актуальними і мають науково-теоретичне та практичне значення.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Представлена дисертаційна робота Вернігорової Н. В. та опубліковані праці дають можливість відзначити, що наукові результати, висновки та рекомендації характеризуються достатнім рівнем обґрунтованості і достовірності та є професійно аргументованими.

У дисертації були використані положення сучасних теорій економіки природокористування, інституційної економіки та менеджменту, що свідчить про її теоретичну актуалізованість, яка підтверджується достатньою кількістю наукових і аналітичних літературних джерел з досліджуваної проблеми, у тому числі теоретико-методологічних, методичних та науково-практичних, що дозволило автору здійснити глибокий критичний аналіз фактичного матеріалу та досягти поставлених наукових результатів.

Обґрунтованість і достовірність наукових пропозицій дисертації підтверджується коректним використанням загальних і спеціальних методів дослідження, що відповідають й адекватно описують його об'єкт і предмет, а саме: аналізу, узагальнення та синтезу, ретроспективного аналізу, економіко-статистичних та графоаналітичних, картування, порівняння.

Обсяги первинної інформації, використані для отримання узагальнених розрахунків і підтвердження висунутої гіпотези, є достатніми й становлять дані офіційної статистичної звітності та результатів самостійно проведеного анкетування.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі, підтверджується їх публікацією у розділі монографії, наукових статтях у фахових виданнях України, що представлені у міжнародних наукометричних базах, в одному міжнародному виданні та у матеріалах профільних міжнародних науково-практичних конференцій.

Представлені результати є логічно обґрунтованими і достовірними, їх доцільно розглядати як суттєвий підсумок проведеної роботи, що повністю відображає основні положення проведеного автором дослідження і сприятиме

підвищенню ефективності організаційно-економічного забезпечення розвитку міських парків з урахуванням принципів сталого розвитку та запропонованого автором соціально-орієнтованого підходу.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Глибокий аналіз дисертаційної роботи, опублікованих автором наукових праць дає підставу стверджувати, що основні наукові положення, висновки і рекомендації отримані дисертантом самостійно, містять низку теоретичних, науково-методичних положень і практичних рекомендацій, які присвячені розробленню, науковому обґрунтуванню та практичній апробації організаційно-економічного забезпечення сталого розвитку міських парків з урахуванням викликів повоєнної відбудови України та євроінтеграції.

Основні положення наукової новизни, представлені у дисертації, полягають в наступному:

Суттєвим теоретичним здобутком дисертації є запропоновані поняття «парковий простір» та «економіка паркового простору», які є доцільними у використанні в якості наукових елементів понятійного апарату процесів організаційно-економічного забезпечення сталого розвитку міських парків. Особливістю запропонованих понять є комплексне бачення складових розвитку міських парків. Крім того, обґрунтування взаємозв'язку економіки паркового простору з економікою міста та регіону дозволяє зрозуміти значення міських парків для вирішення суспільно-економічних та природничих проблем на рівні міста або регіону, що відповідає світовим тенденціям розвитку міських просторів (с. 30–34).

Удосконалено визначення поняття «організаційно-економічне забезпечення розвитку міських парків» як комплекс нормативно-правових, організаційних, економічних, фінансових та інших заходів щодо розвитку та використання міських парків та їх складових, що дозволяє більш широко розглядати проблему розвитку зелених зон як у самій галузі, так і в контексті розвитку всієї міської території.

Удосконалено інституціональні засади функціонування міських парків. Їх відмінністю є вдосконалення адміністративного регулювання, згідно з різновидами екосистемних послуг, які властиві міським паркам. Це дозволяє більш ефективно розвивати необхідні властивості міських парків, посилюючи їх позитивний вплив на соціальну, економічну та природничу складову міського простору (с. 181–205).

Удосконалено методичний підхід до комплексного оцінювання збитків, завданих міським паркам унаслідок російської війни проти України, який дозволяє оцінити збитки міським паркам за різним компонентним складом, що співзвучно запропонованому автором поняттю «паркового простору». Запропонований методичний підхід є актуальним у часи повоєнного відновлення, і може бути використаний при проведенні реальних польових досліджень постраждалих парків (с. 151–169).

Розвинуто концептуально-методичні підходи щодо організаційно-економічного забезпечення розвитку міських парків, які відповідають викликам воєнного та післявоєнного періодів відбудови України. Їх особливістю є орієнтація на специфіку місцевої економіки, суспільні потреби та особливості природних умов, а також відповідність принципу “build back better”, що обумовлює актуальність запропонованих підходів у контексті Національного плану відновлення України (с. 207–222).

Розвинуто теоретичний підхід до визначення інституційних пасток в структурі суб’єктно-об’єктних відносин в сфері розвитку міських парків та зелених зон міст (с. 71–88). Це дозволяє подолати неефективні норми функціонування сфери зеленого господарства через вдосконалення суб’єктно-об’єктних відносин (с. 170–174), та запровадження ефективних норм на формальному і неформальному рівнях.

Розвинуто розуміння щодо вибору форм державно-приватного партнерства в сфері розвитку міських парків (с. 196–206), що дозволяє популяризувати дані угоди саме в сфері зеленого господарства, яке вкрай потребує додаткового фінансування для розвитку згідно сучасним світовим тенденціям та повоєнним викликам в Україні.

Розвинуто концептуально-методичний підхід до визначення індивідуальних профілей формування збалансованої паркової інфраструктури та зелених насаджень, що, по-перше, дає розуміння пріоритетності розвитку інфраструктури та зелених насаджень в залежності від видів парків. А по-друге, дає уявлення про основні напрями впровадження інновацій та інструментарій організаційно-економічного забезпечення, які разом формують заходи щодо сталого розвитку міських парків (с. 90–93).

Висунуті на захист положення наукової новизни опубліковані у достатній кількості і обсязі, відзначаються достатнім рівнем обґрунтованості та достовірності, оскільки отримані на основі застосування сучасних теорій економіки природокористування, коректного використання відповідних складності й сутності досліджуваної проблеми методів наукового пізнання, обробки значного масиву наукової інформації та достатньої вибірки статистичних даних, а також опрацювання значної кількості літературних джерел.

Теоретична цінність і практична значущість результатів дослідження, можливі шляхи використання результатів

Теоретична цінність отриманих наукових результатів полягає в розробленні, удосконаленні, та розвитку теоретичних, методичних положень з визначення організаційно-економічного забезпечення розвитку міських парків у контексті сталості та повоєнної відбудови України.

Основними теоретичними здобутками, що базуються на сучасних економічних теоріях природокористування, є такі:

- удосконалення визначення поняття «парковий простір» (с. 31);
- пропозиція поняття «економіки паркового простору» та обґрунтування її взаємозв'язку з економікою міста та регіону (с. 31–34);
- удосконалення визначення поняття «організаційно-економічне забезпечення розвитку міських парків» (с. 43);
- удосконалення визначення поняття «екосистемні активи міських парків» (с. 130).

Відзначені положення наукової новизни є суттєвим здобутком розвитку теорії економіки природокористування, логічно її доповнюють, враховуючи особливості сучасного перебігу економічних процесів. Підтвердженням значущості розроблених положень є їх використання у процесі наукових досліджень ДУ «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України» за двома фундаментальними науковими темами.

Викладені положення є теоретичним підґрунтям розробленого методичного забезпечення та практичних рекомендацій, що підкреслює практичну спрямованість, комплексність і логічно-структурну побудову досліджень. Практична значущість положень дисертації полягає в:

- удосконаленій структурі організаційно-економічного забезпечення розвитку міських парків у контексті сталості (с. 44–45);
- практичних пропозиціях щодо необхідності соціально-орієнтованого підходу до розвитку міських парків та впровадження досвіду соціологічних опитувань для вибору найбільш актуальних напрямів розвитку зелених насаджень міст (с. 106–127);
- методичному підході до оцінки збитків міським паркам внаслідок воєнних дій (с. 151–169);
- структуруванні суб'єктно-об'єктних відносин в сфері організаційно-економічного забезпечення сталого розвитку міських парків (с. 171–173);
- концептуально-методичних підходів щодо проектування відбудови міських парків згідно з викликами воєнного та післявоєнного періодів, та пропозиції проекту морського парку на прикладі узбережжя Одещини (с. 207–222).

Практичну спрямованість результатів дисертаційної роботи підтверджує їх доведеність до рівня практичних рекомендацій, основні з яких впроваджені в діяльність органів місцевого самоврядування, а саме – практичній роботі підрозділів Одеської обласної державної адміністрації (довідка № 133/02/03.1-10/2-23/10261 від 17.01.2023; довідка № 01.1-15/1520 від 21.07.2020; довідка № 2876/06/06-17/2-22/4455 від 30.12.2022; та довідка № 3497/06-15/3446 від

05.07.2019), та підрозділу Одеської міської ради (довідка № 1432/0114/1 від 26.09.23).

Повнота викладення основних результатів в опублікованих працях

Основний зміст дисертації відображено у 30 наукових працях, з них 1 самостійний розділ у колективній монографії, 14 статтях, у тому числі 1 статті у періодичному науковому виданні держави, яка входить до Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу, 15 – тезах доповідей у матеріалах науково-практичних конференцій.

У спільних наукових публікаціях автором враховано лише ту частину, яка не стосується наукової новизни співавторів статей, що свідчить про академічну добросовісність автора дисертації.

У процесі оприлюднення наукових результатів було дотримано вимоги «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Уряду № 44 від 12.01.2022 р., зі змінами, внесеними Постановою Уряду № 341 від 21.03.2023 р.), а також Наказу МОН від 23.09.2019 № 1220 «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук», що підтверджує достатність публікацій.

З урахуванням зазначеного можна зробити висновок про те, що опубліковані праці в повній мірі відображають основні положення, результати і наукову новизну дослідження.

Відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертація складається з анотації, переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. В додатках представлено проміжні результати досліджень, копії довідок про апробацію результатів, отриманих у ході дослідження, та перелік публікацій автора. Обсяг основного тексту дисертації становить 9,5 авторських аркушів, що відповідає

встановленим вимогам. Виклад матеріалу здійснено у науковому стилі, з дотриманням вимог до структури та логіки дослідження згідно завдань, спрямованих на досягнення визначеної мети. Оформлення дисертації відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» зі змінами та доповненнями, внесеними наказом МОН України від 31.05.2019 №759.

Відомості про дотримання академічної доброчесності

Аналіз дисертаційної роботи та опублікованих автором наукових праць дає підставу стверджувати, що у дисертації та наукових публікаціях здобувача відсутні порушення академічної доброчесності.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Відзначаючи в цілому позитивне враження від дисертації, високий науковий рівень її виконання й вагоме практичне значення одержаних автором результатів, слід вказати на деякі недоліки, зауваження та дискусійні положення, що є у роботі:

1. У розділі 1.3 автором проведено аналіз зарубіжного досвіду функціонування та розвитку міських парків на прикладі парків Нью-Йорка та Лондона, а також особливості роботи Асоціацій міських парків у різних країнах світу. Розглянутий досвід є дуже цікавим та актуальним для запозичення, але також доцільно було б провести більш глибокий системний аналіз нормативно-правового регулювання розвитку та функціонування міських парків у різних країнах, а також аналізу їх фінансового забезпечення. Це особливо важливо для розуміння організаційно-економічного устрою даної сфери у країнах зарубіжжя та перспективних варіантів для паркового господарства України.

2. У розділі 2.2 авторка проводить соціологічне опитування жителів різних міст України з метою визначення їх споживчих потреб до міських парків. До даного дослідження можна визначити ряд зауважень. По-перше, варто було б більш конкретно визначити вибірку респондентів – опитування проводилось в режимі онлайн, а це означає що не була врахована думка містян, які не користуються

соціальними мережами. Отже, по-друге, варто було б проводити опитування у межах міста проживання авторки – в Одесі, із застосуванням як електронних анкет, так і опитувань наживо безпосередньо у парках міста. Так можна було б охопити значно більше респондентів у межах одного міста, а результати були б більш показові.

3. На сторінці 101 – 102 у таблиці 2.5 запропоновано сценарії організаційно-економічного забезпечення функціонування міських парків, які характеризують рівень розвитку складових паркового простору. Дана пропозиція має прикладний характер, тому вважаємо, що дослідження було б більш повним, якщо б авторка провела оцінку організаційно-економічного забезпечення парків у своєму місті згідно з запропонованим підходом. Тоді дана пропозиція мала б перспективу подальшого впровадження на рівні органів місцевого самоврядування.

4. На сторінці 130 авторкою удосконалено поняття «екосистемних активів міських парків». У контексті спеціальності 051 було б доцільно більш глибоко розглянути дане поняття з точки зору його економічного обґрунтування та розглянути парки як активи міста – чи приносять вони прибуток, чи збиткові, і яка їх частка у фінансовій структурі міста.

5. У розділі 2.2 авторка робить аналіз споживчих потреб для міст різних категорій, а в розділі 3.4 обґрунтовує пропозиції щодо проектування відбудови міських парків згідно викликів повоєнного часу. У дисертаційній роботі варто було б додати стратегування розвитку міських парків для малих і великих міст згідно з викликами повоєнної відбудови України.

6. У розділі 2.1 дисертації проведено аналіз організаційно-економічного забезпечення розвитку зелених насаджень загального користування по областях. У таблиці 2.1 на стор. 94 представлено дані лише за 2014 – 2019 роки, у таблицях 2.2, 2.3 і 2.4 статистичні дані також обмежуються 2019 роком. Вважаємо, що статистична інформація потребує доповнення даними з 2020 по 2022 рік.

Викладені зауваження не зменшують наукової та практичної цінності результатів дослідження і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, сутність і доведеність положень наукової новизни.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Вернігорової Наталії Валеріївни на тему «Організаційно-економічне забезпечення сталого розвитку міських парків», подана на здобуття ступеня доктора філософії за галуззю знань «05 - Соціальні та поведінкові науки» та спеціальністю «051-Економіка», виконана на високому науковому рівні і є завершеною науково-дослідницькою працею, в якій представлені пропозиції до вирішення науково-практичного завдання з розробки й обґрунтування теоретико-методичних та прикладних засад організаційно-економічного забезпечення сталого розвитку міських парків, яка має практичне значення для розвитку сфери паркового господарства України в організаційно-економічному аспекті та сприяння благополуччю населення.

Представлені в дисертації наукові положення, висновки та рекомендації в комплексі дозволяють констатувати досягнення поставленої мети та завдань дослідження, матеріали дисертації викладені з дотриманням чіткого наукового стилю та логіки економічного дослідження, висновки і рекомендації є достовірними й обґрунтованими, положення наукової новизни, рівень яких («удосконалено», «дістало подальшого розвитку») визначено коректно та змістовно. Вони пройшли необхідну апробацію на міжнародних науково-практичних конференціях та у повній мірі відображені у публікаціях здобувача у необхідній кількості, обсязі та якості наукових видань. Структура й обсяг роботи відповідають встановленим вимогам. За сутністю викладені пропозиції не суперечать сучасним положенням теорій економіки природокористування, розвивають їх і поглиблюють у відповідності з новітніми тенденціями розвитку економіки та суспільства.

Тематика дисертаційної роботи є актуальною, та відповідає програмним і нормативним документам України, напрямам пріоритетних наукових досліджень, тенденціям розвитку економічних відносин у природокористуванні.

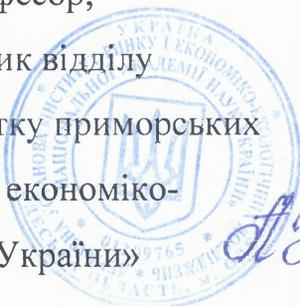
Дисертація Вернігорової Наталії Валеріївни на тему «Організаційно-економічне забезпечення сталого розвитку міських парків» відповідає вимогам до

дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, а саме вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р., зі змінами, внесеними Постановою Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2023 р.)

У зв'язку з цим вважаю, що Вернігорова Наталія Валеріївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 05 – «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 – «Економіка».

Рецензент

доктор економічних наук, професор,
головний науковий співробітник відділу
економіко-екологічного розвитку приморських
регіонів ДУ «Інститут ринку і економіко-
екологічних досліджень НАН України»

Наталія АНДРУЄВА

Підпис	<u>д.е.н., проф. Андрєєвої Н.М.</u>
Засвідчую	
Вчений секретар	<u>О.С. [signature]</u>
	<u>д-р філос. Тошкова О.В.</u>